

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

kwaliteit waterinstallaties nieuwbouwwoningen

Datum	Kenmerk
10 november 2008	DGM/K&K 2008107527

Geachte Voorzitter,

Tijdens het Algemeen overleg van 18 juni jl. heb ik u toegezegd om u te informeren over de stappen die onder meer door de installatiebranche Uneto-VNI worden gezet om de kwaliteit van waterleidinginstallaties te waarborgen. Tevens heb ik u toegezegd om nader in te gaan op de suggestie die tijdens het Algemeen overleg is gedaan om bij ongeveer 200 woonhuizen een steekproef te houden naar de feitelijke kwaliteit van de waterleidinginstallatie. Met deze brief wil ik u hierover informeren.

Bij brief van 23 april 2008 (Tweede Kamer 2007-2008, 27625, nr 114) heb ik u een rapport aangeboden van een onderzoek dat door het RIVM samen met Kiwa Water Research is uitgevoerd, in opdracht van de VROM-Inspectie. Conclusie van het rapport "Drinkwaterkwaliteit in nieuwbouwwoningen" was dat de kwaliteit van het drinkwater vóór oplevering van de drinkwaterinstallatie in vrijwel alle onderzochte nieuwbouwwoningen niet voldoet aan de eisen voor goed drinkwater. Er is sprake van te hoge concentraties metalen en hoge kiemgetallen. Hoewel er geen sprake is van een acuut gezondheidsrisico heb ik in de brief een aantal maatregelen aangekondigd. Het beoogde doel hiervan is dat ook de eerste maanden na oplevering van een drinkwaterinstallatie de bewoners en gebruikers verzekerd zijn van drinkwater van een goede kwaliteit.

Hieronder geef ik puntsgewijs de stand van zaken rond de uitvoering van deze maatregelen.

- Door het ministerie van VROM wordt gewerkt aan een nieuwe ministeriële regeling voor materialen en chemicaliën die gebruikt worden in de leidingwatervoorziening. De verwachting is dat deze in de loop van 2009 wordt vastgesteld, gepubliceerd en genotificeerd. Hierin wordt dan ook de metaalafgifte van materialen geregeld. Na een overgangperiode van twee jaar krijgt deze regeling in 2011 een verplichtend karakter.
- Bij de Commissie van Deskundigen die een centrale rol speelt bij de uitvoering van bovengenoemde regeling is het probleem van de tijdelijk verhoogde metaalafgifte nadrukkelijk onder de aandacht gebracht. Aan de Commissie is verzocht bij de toelatingsbeoordeling ook aandacht te besteden aan de uitloging van metalen in de periode direct na ingebruikname. Dit betekent dat de toegepaste materialen ook in dat stadium zullen moeten voldoen aan de eisen die daar uit het oogpunt van gezondheid aan gesteld worden.
- Het ministerie van VROM zet zich reeds geruime tijd in Europa in om op het gebied van bouwproducten die voor drinkwaterinstallaties worden gebruikt te komen tot een Europese harmonisatie, uitgaande van een hoog beschermingsniveau ten aanzien van de volksgezondheid. Op deze wijze kunnen adequate eisen worden gesteld aan materialen die in contact komen met

drinkwater, zonder handelsbelemmeringen op te werpen. Dit proces verloopt echter traag, als gevolg van de vele partijen die hierbij betrokken zijn. Nederland probeert vooruitlopend op harmonisatie bilaterale afspraken te maken met lidstaten om tot een gezamenlijke aanpak te komen.

- ISSO, het kennisinstituut voor de installatiesector, heeft mede op verzoek van Uneto-VNI het hygiënisch werken toegevoegd als onderdeel van de instructiebijeenkomsten die plaatsvinden in het kader van het Actieplan Veilige Leidingwaterinstallaties. Dit wordt in 2009 nog aangevuld met een instructiefilm voor monteurs, die te zien zal zijn via Install-TV (een kanaal van Youtube).
- Daarnaast zijn de leden van Uneto-VNI via verschillende artikelen in het vaktijdschrift Intech K&S over de problematiek geïnformeerd. Tijdens de najaarsbijeenkomsten die momenteel voor de leden plaatsvinden wordt een presentatie gegeven waarin het hygiënisch werken en de drinkwaterkwaliteit van nieuwbouwwoningen centraal staan.
- Inmiddels heeft ISSO ook de Legionella Code voor woninginstallaties herzien. In deze herziene publicatie, die nog dit jaar beschikbaar komt, is de ingebruikname van de dienstleiding en de binneninstallatie opgenomen alsmede het spoelen door bewoners in de eerste drie maanden na ingebruikname van de nieuwe installatie. De spoelinstructie is ook opgenomen in de (concept) tekst van een handleiding voor het gebruik van installaties van woningen.
- De Commissie Werkbladen van de samenwerkende drinkwaterbedrijven, waarin ook de installatiesector zitting heeft, zal het huidige Waterwerkblad 2.4 aanpassen en één protocol ontwikkelen voor een integrale benadering voor oplevering (persen/spoelen) van de dienstleiding, de meteropstelling en de binneninstallatie. Dit wordt afgestemd met het platform voor dienstleidingen van de drinkwaterbedrijven. Doel hiervan is dat de installaties 'schoner' worden geïnstalleerd en opgeleverd, zonder microbiële verontreiniging en zonder dat hoge concentraties metalen in het water terecht komen.
- Drinkwaterbedrijven wordt gevraagd erop toe te zien dat bewoners van nieuwe woningen worden geïnformeerd over mogelijk aanwezige verontreinigingen en dat zij het advies krijgen om gedurende de eerste maanden dagelijks voor gebruik de kranen kortdurend door te laten stromen. Hierbij is ook te denken aan het geven van een gebruiksinstructie, bijvoorbeeld door een sticker aan te brengen op de installatie. Uneto-VNI stelt met ISSO een nieuwe gebruiksinstructie voor bewoners op en overlegt met SEI en Vewin over het beschikbaar stellen daarvan.
- Wat betreft het eerder aangetroffen lood in het drinkwater van nieuwbouwwoningen heeft nader onderzoek inmiddels uitgewezen dat dit vermoedelijk afkomstig is van messing legeringen van kranen die al dan niet gecertificeerd zijn. De huidige certificering van deze producten ziet niet toe op metaalafgifte en wordt daarom aangepast via de eerder genoemde ministeriële regeling. Het maximale loodgehalte van messing gaat bovendien op Europees niveau van 3% naar 2%.

Ik ben van mening dat de problematiek door de verschillende betrokkenen, zoals de brancheorganisaties van installateurs en drinkwaterbedrijven, voortvarend is opgepakt en dat daarbij sprake van een groot aantal, elkaar versterkende maatregelen die erop gericht zijn om de problematiek op zo kort mogelijke termijn op te lossen.

In mijn brief van 23 april 2008 heb ik u toegezegd afspraken te maken met de drinkwaterbedrijven om bij de aansluiting van nieuwe drinkwaterinstallaties steekproefsgewijs te bemonsteren en te rapporteren. Het overleg hierover is gaande. Naar verwachting kan met bovengenoemde maatregelen de kwaliteit voldoende worden geborgd, maar om dit te verifiëren zal een steekproef worden gedaan.

Tijdens het Algemeen overleg heeft kamerlid Jansen (SP) mij gevraagd om een steekproef te laten uitvoeren met betrekking tot verbouwingen in kleinere projecten, die honderd of tweehonderd woningen zou kunnen omvatten. Deze steekproef zou gericht moeten worden op de aanwezigheid van Legionella. Ik heb toen aangegeven dat ik mij zou beraden over dit verzoek en hierop terug zou komen.

Om tot een statistisch verantwoorde steekproef te komen zouden niet honderd tot tweehonderd, maar vierhonderd woningen moeten worden onderzocht. De kosten voor het uitvoeren van een dergelijk onderzoek zijn aanzienlijk, terwijl het onderzoek naar mijn verwachting niet of nauwelijks meer beleidsrelevante informatie zal opleveren dan reeds beschikbaar is gekomen op grond van eerder onderzoek. Met name doel ik hierbij op het onderzoek dat de Vewin in 2002 heeft laten uitvoeren naar het voorkomen van de Legionellabacterie in waterleidinginstallaties in woningen. Uit dit onderzoek is gebleken dat zich in woningen vaak omstandigheden kunnen voordoen die de groei van Legionella bevorderen, bijvoorbeeld de aanwezigheid van leidingdelen die niet meer doorstroomd worden en een onvoldoende hoge warmwatertemperatuur. Ondanks deze omstandigheden, is uit de resultaten van het door Vewin

opgedragen onderzoek gebleken dat het onwaarschijnlijk is dat de geconstateerde Legionella in woningen een gevaar vormt voor de volksgezondheid.

Ook in het rapport "Opwarmen leidingwater in woningen ten gevolge van stadsverwarming" dat ik u per brief van 21 augustus 2007 heb aangeboden, is geconstateerd dat zich omstandigheden kunnen voordoen die Legionellagroei kunnen bevorderen. Het gaat hier met name om de opwarming van koudwaterleidingen door stadsverwarming.

De genoemde constatering van omstandigheden die Legionellagroei kunnen bevorderen, hebben reeds geleid tot maatregelen ter verbetering van de aanleg en het onderhoud van installaties en tot diverse voorlichtende activiteiten. Ik verwacht dat het voorgestelde onderzoek daarom geen aanvullende beleidsmatige informatie zal opleveren.

Hoogachtend,
de Minister van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,

dr. Jacqueline Cramer